

زانکۆی سه‌لاحه‌ددین – هه‌ولێر
کۆلیژی ئه‌ده‌بیات
به‌شی فه‌لسه‌فه - قو‌ناغی چواره‌م
فه‌لسه‌فه‌ی زانست
2021 - 2020
مامۆستای بابته: به‌ختیار که‌ریم

نەر هستۆ

نەر هستۆ یه کهم فهیله سوفی زانسته. نهم بوار هی
داهینا له ریگهی شروقه کردنی هه ندیک گرفتوه که
په یوه ندییان هه یه به شروقه ی زانستییه وه.

فهلسه فهی زانستی نەر هستۆ لهم کارانهیدا
دهر ده کهون:

- *The Posterior Analytics*
- *Physics*
- *Metaphysics*

نهر هستو

نهر هستو جهخت دهکات که «زانستی فیزیک»
هموو نهو پیکهاتانه لهخودهگریت که دهگریت
بزانی دهر باره ی جیهان.
له لوتکه ی گهر دوونه کاندای، جولینه ری نه جولاو
ههیه، که نه مادهیه و نه بهشیکه له جیهانی
فیزیکی. فیزیک به پروای نهر هستو، «فلسفه ی
یهکه م» ه. میتافیزیک «فلسفه ی دووهم» به لام
دابر او نییه له فلسفه ی یهکه م «فیزیک».

ئەرەستۆ

ئەرەستۆ يەك چوار چۆۋەي چەمكىي بەكار دەھىنئىت
بۆ فېزىك و مېتافىزىك.
ھەندىك جار ديار دە فېزىكىيەكان پئويستە لەر يگەي
شروقه كرنى مېتافىزىكىيەو تويژىنەو ھيان لەسەر
بكرىت، چونكە ئەم دوو بوارە لەيەكتر دابراو نين.

ئەرەستۆ

ئەرەستۆ شروڧقەى ديار دە فيزيكئيهكان دهكات
لەرئىگەى ھۆكارەوہ: ئەو بابەت يان فاكتەى
بەرپرسيارە لە روودانى ديار دەكە.

دەكرئيت شروڧقەى جياواز بكرئيت بۆ يەك ديار دە،
چونكە لەوانەىە چەند ھۆكارئىكى جياواز ھەبئيت بۆ
روودانى ديار دەكە، يان بەشە جياوازەكانى ھەمان
ديار دە.

بەم پئىيە ئەرەستۆ شروڧقەكردن دابەش دەكات بەسەر
چوار بەشدا، كە ناسراوہ بە چوار ھۆكارەكە:

ئەرەستۆ

ئەرك:

1. شروڧەى چوار ھۆكارەكەى ئەرەستۆ بكة.
2. جياوازى چييه لەنيوان ديدەكشن و ئيندەكشن؟

نەر هستۆ

نەر هستۆ باوهر یکی له فهیلهسوفهکانی پاش خۆیدا
چاند که پرنسیپه بنهرهتییهکانی زانستهکان ئاوینهی
پهیهندییهکانی سروشتن و ناکریت بهو شیوهیه نهبن
و ناکریت ههله بن.
بیگومان نەر هستۆ نهیتوانی نهمه پشتر است بکاتهوه،
بهلام نهم دیدهی نەر هستۆ که دهلیت ریسا
زانستییهکان حهقیقهتی حهتمین، کاریگهری زوری
ههبوو له میژووی زانستدا.

دیده‌کشن

دیده‌کشن له شتی گشتییوه ده‌رووات بهر هو شتی دیاریکراو.
هه‌ندیگ جار پئی ده‌وتریت ریچکه‌ی «له‌سه‌ر هو‌ه-بو»
خوار هو‌ه».

- بیرکردنه‌وه له تیۆریک له‌سه‌ر بابه‌تی جیی بایه‌خ.
- سنووردارکردنی تیۆره‌که و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر چهند
گریمانیه‌کدا که بتوانین تاقیکردنه‌وه‌یان بو بکه‌ین.
- زیاتر سنوورداری ده‌که‌ین کاتیگ سه‌رنج کو‌ده‌که‌ینه‌وه
له‌سه‌ر گریمانهان.
- به‌م شیوه‌یه زانیاری کو‌ده‌که‌ینه‌وه بو «سه‌لماندن» یان
«پو‌و‌چهل‌کردنه‌وه‌ی» گریمانهان.

دیده‌کشن

نمونه:

- هه‌موو مروّقه‌کان بمرن.
- سوکرات مروّقه.
- کهواته سوکرات بمره.

ئىندەكشەن

ئىندەكشەن لە تىر امانى ديار يكر او هو ه دەر وات بو
گشتاندىن. پىي دەوترىت رىچكەي «لەخوار هو ه-بو-
سەر هو ه».

- تىر امان لە ديار دە هاوبەش و دووبارەكان.
- گەلەكردنى گریمانە.
- لە كۆتايدا دارشتنى دەرئەنجام يان تيۆر.

ئىندەكشن

پاش چاودىر يكر دنى ئهوهى كه درهخت، بهكتريا،
بووننهوه رى دهريايى و مروّف همووويان خانهيان
ههيه، دهتوانين لهپريگهئى ئىندەكشنهوه ئهئىجامگيرى
ئهوه بكهين كه هموو زيندهوه رهكان خانهيان ههيه.

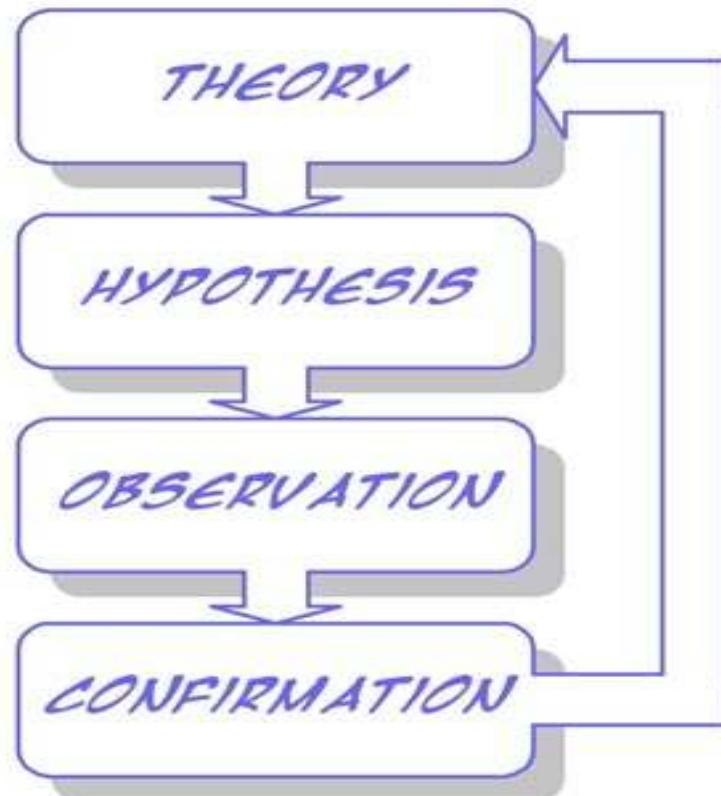
ئىندەكشەن

نمونه:

- لەچەند سالى رابوردودا هەموو رۆژيكي سەرى سالى بەفر بارىو.
- كەواتە رۆژى سەرى سالى داھاتوو بەفر دەباريەت.
(ئايا ئەم ئەنجامە بەھيزە يان لاواز؟ ئەگەر هەيە هەلە بيەت؟)
- هەموو ئەو قەلانەى تائيستا بينراون رەنگيان رەشە.
- كەواتە ئەو قەلانەى لەداھاتوودا دەيانبين رەش دەبن.

به کارهینانی دیده کشن و ئینده کشن بهیه کوه

DEDUCTION



INDUCTION

